Summary of the dissertation in Polish

Elke Gerlach - CONTINUING LIFE AFTER SUICIDE LOSS:
THE NECESSITY AND CHALLENGES OF POSTVENTION
FROM THE PERSPECTIVE OF BEREAVED FAMILIES AND PROFESSIONALS

Samobójstwo stanowi istotny problem zdrowia publicznego na całym świecie. Pomimo rosnącego zainteresowania badaniami nad zapobieganiem samobójstwom, doświadczenia osób, które utraciły bliskich w wyniku samobójstwa, oraz formy wsparcia dostępne dla tej grupy pozostają stosunkowo słabo zbadane. W wielu kontekstach żałoba po samobójstwie jest nadal postrzegana głównie jako indywidualna reakcja psychologiczna, a nie jako proces osadzony w szerszych uwarunkowaniach społecznych i strukturalnych. Jednocześnie postwencja – rozumiana jako wsparcie dla osób dotkniętych samobójczą śmiercią bliskiej osoby – jest często niewystarczająco zdefiniowana, rozproszona instytucjonalnie i słabo zintegrowana z istniejącymi systemami pomocy. Problemy te są szczególnie widoczne w regionach wiejskich, gdzie zasoby instytucjonalne są ograniczone, odpowiedzialności poszczególnych instytucji nie zawsze są jasno określone, a relacje społeczne są silnie ze sobą powiązane. W tym kontekście niniejsza rozprawa doktorska analizuje doświadczenia żałoby po samobójstwie oraz postwencję w wiejskim regionie Dolnej Bawarii w Niemczech.

Głównym celem badania jest zrozumienie, w jaki sposób żałoba po samobójstwie jest przeżywana, interpretowana i społecznie negocjowana oraz jak postwencja jest postrzegana i realizowana w codziennym życiu oraz w kontekstach instytucjonalnych. Badanie opiera się na założeniu, że żałoba po samobójstwie nie może być rozumiana wyłącznie jako indywidualny proces radzenia sobie ze stratą, a postwencja nie może być redukowana do pojedynczej interwencji. Przeciwnie, doświadczenie żałoby rozwija się w złożonym splocie doświadczeń biograficznych, relacji społecznych, norm kulturowych oraz struktur instytucjonalnych. W związku z tym badanie obejmuje zarówno perspektywy osób, które utraciły bliskich w wyniku samobójstwa, jak i perspektywy profesjonalistów zaangażowanych w działania wspierające po takim zdarzeniu.

Pod względem metodologicznym rozprawa opiera się na jakościowym i kontekstualnym podejściu badawczym. Dane empiryczne zostały zebrane za pomocą półstrukturalizowanych wywiadów oraz pisemnych relacji osób dotkniętych samobójczą śmiercią bliskiej osoby, a także profesjonalistów pracujących w różnych obszarach wsparcia, takich jak poradnictwo psychospołeczne, służby ratownicze, duszpasterstwo, instytucje medyczne oraz środowisko

edukacyjne. Uczestnicy badania zostali dobrani celowo, aby uchwycić różnorodne doświadczenia i perspektywy charakterystyczne dla badanego kontekstu wiejskiego. Analiza danych została przeprowadzona przy użyciu analizy tematycznej, łączącej podejście dedukcyjne i indukcyjne, co umożliwiło identyfikację powtarzających się wzorców, struktur znaczeń oraz społecznie uwarunkowanych dynamik obecnych w materiale empirycznym.

Wyniki badania wskazują, że żałoba po samobójstwie nie jest ograniczoną w czasie fazą, lecz długotrwałym i społecznie osadzonym procesem. Doświadczenie straty jest kształtowane nie tylko przez emocjonalne reakcje na śmierć bliskiej osoby, lecz także przez reakcje otoczenia społecznego, interpretacje kulturowe oraz warunki instytucjonalne, które wpływają na to, czy żałoba może być wyrażana, uznawana lub marginalizowana. Osoby dotknięte samobójczą śmiercią bliskiego często doświadczają niepewności, milczenia lub stygmatyzacji w swoim otoczeniu społecznym, co może prowadzić do tzw. wtórnej izolacji. Jednocześnie nieformalne sieci społeczne, takie jak rodzina, sąsiedzi, wspólnoty religijne czy lokalne stowarzyszenia, mogą stanowić ważne źródło wsparcia, choć dostęp do tych zasobów jest nierównomierny.

Jednym z kluczowych wniosków empirycznych jest fragmentaryczny charakter struktur postwencji. Wsparcie dla osób w żałobie rzadko jest doświadczane jako spójny system opieki. Zamiast tego postwencja często pojawia się pośrednio poprzez osobiste relacje, indywidualne zaangażowanie profesjonalistów lub nieformalne sieci wsparcia. W wielu przypadkach pomoc instytucjonalna koncentruje się na bezpośrednim okresie po samobójstwie, podczas gdy długoterminowe formy wsparcia są ograniczone. W rezultacie wiele osób pozostających w żałobie musi w dużej mierze samodzielnie radzić sobie z procesem żałoby po zakończeniu fazy kryzysowej.

Badanie pokazuje również, że kontekst wiejski Dolnej Bawarii w istotny sposób kształtuje doświadczenia żałoby oraz dostęp do wsparcia. Regiony wiejskie charakteryzują się gęstymi sieciami społecznymi, ograniczoną anonimowością oraz dużą widocznością relacji interpersonalnych. Warunki te mogą sprzyjać wsparciu społecznemu, ale jednocześnie mogą nasilać doświadczenia kontroli społecznej, stygmatyzacji oraz powściągliwości w komunikowaniu emocji. W konsekwencji wiejskość nie stanowi jedynie tła geograficznego, lecz funkcjonuje jako kontekst społeczny, który aktywnie kształtuje sposoby przeżywania żałoby, dostęp do pomocy oraz praktyki postwencji.

Rozprawa wnosi wkład do badań nad żałobą po samobójstwie i postwencją na kilku poziomach. Po pierwsze, poszerza rozumienie żałoby po samobójstwie, ukazując ją jako proces relacyjny, społecznie osadzony i długoterminowy, a nie wyłącznie jako indywidualną reakcję

psychologiczną. Po drugie, wskazuje na strukturalną fragmentację postwencji oraz podkreśla znaczenie ciągłości wsparcia, społecznego uznania oraz relacyjnej stabilności systemów pomocowych. Po trzecie, wprowadza kontekst wiejski jako istotną kategorię analityczną dla zrozumienia sposobów przeżywania żałoby oraz organizacji wsparcia.

Z perspektywy praktycznej wyniki badania sugerują, że skuteczna prewencja zależy w mniejszym stopniu od rozbudowy pojedynczych usług, a w większym od rozwoju skoordynowanych, kontekstowo wrażliwych i relacyjnie zakorzenionych struktur wsparcia. Wzmocnienie współpracy między instytucjami, uznanie roli nieformalnych sieci wsparcia oraz przeciwdziałanie stygmatyzacji mogą przyczynić się do poprawy długoterminowego wsparcia dla osób dotkniętych samobójczą śmiercią bliskiej osoby.

Niniejsza rozprawa pokazuje, że żałoba po samobójstwie oraz postwencja muszą być rozumiane w szerszych kontekstach społecznych, kulturowych i instytucjonalnych. Łącząc jakościową analizę empiryczną z refleksją teoretyczną, badanie przyczynia się do pogłębienia wiedzy na temat żałoby po samobójstwie oraz otwiera nowe perspektywy dla dalszych badań naukowych, praktyki profesjonalnej oraz społecznego podejścia do konsekwencji samobójstwa.